

סוכה דשבת של חג הסוכות, העשויה כמבוי מפולש, **לא בעיא טפח שוחק, וכני בלחי אף שאינו רחב טפח.**

דהא את הוא דאמרת: סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי כשרה הסוכה בשבת של חג הסוכות, מיגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה. (109)

ומתרצת הגמרא: **אכן בכהאי גוונא נמי אמרינן מיגו, אלא שההוא [דין זה] לא אצטריכא ליה לרבה לחדש.**

היות **והשתא מקילתא סוכה שדיני מחיצותיה קלים, לחמירתא** — שבת שדיניה חמורים יותר, **אמרינן מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן נמי לשבת,**

אם כן **מחמירתא שבת לקילתא סוכה, לא כל שכן דאמרינן מיגו דהוי דופן לענין סוכה**

הוי דופן לענין שבת.

גופא, אמר רבה:

סיכך על גבי מבוי מפולש (110) **שיש לו לחי בשבת שבתוך החג — כשרה, לפי שלחי נחשב כמחיצה דאורייתא לענין שבת, ומיגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה, ונעשית היא כדופן שלישיית.**

ואמר רבא: סיכך על גבי פסי ביראות — כשרה.

בורות מים המצויים ברשות הרבים דינם כרשות היחיד, ואסור לשאוב מהן מים בשבת, ולהוציאם לרשות הרבים. וכדי שיוכלו עולי רגלים לשאוב מהן מים לבהמתן בשבת, התירו חכמים לעשות "פסי

כיצד יתכן שבשבת די בלחי, הרי למבוי מפולש לא שגי בלחי לענין שבת?

מתרץ הריטב"א: מדובר במבוי שאינו מפולש, שיש בו ג' מחיצות, אלא שלא סיכך בפנים סמוך לדופן אמצעית, לכן לענין שבת נחשב הוא רשות שיש לה ג' מחיצות שלימות וכשירה על ידי לחי, אבל לענין סוכה אין הדופן האמצעית כלום לפי רחוקה היא מן הסיכוך. מוסיף הריטב"א, שבמקרה זה אף רב סימון יודה שלא צריך פס ארבעה, לפי שאינה מפולשת לגמרי.

109. כתבו האחרונים, שקושיית הגמרא היא דוקא לדעת רבה לשיטתו בריש מסכת עירובין, שלחי מועיל היות והוא נחשב כמחיצה. אבל אם דין לחי הוא רק להיכרא בעלמא, שלא יבאו בני המבוי להוציא חפצים מהמבוי לרשות הרבים, לא שייך לומר בזה מיגו. כי דין המיגו הוא,

דכמו שנחשבת היא מחיצה לענין זה, כך נחשבת היא מחיצה גם לענין אחר, אבל אם מהות הענין אינה שווה בשניהם, דלענין סוכה מהווה הטפח מחיצה, ולענין שבת הוא להיכרא, מהיכי תיתי לשייכם זה לזה.

110. כן פירש רש"י. והתוספות הקשו: דאין מבוי מפולש נותר בלחי בשבת אלא לדעת רבי יהודה, אבל לדעת חכמים, גזרו חכמים שאין הלחי מתיר אלא אם יש למבוי ג' מחיצות שלימות?! ופירשו, שמדובר במבוי שלו ג' מחיצות סביבותיו, אלא שסיכך בריחוק מהדופן האמצעית, ואין היא נחשבת כחלק מהסוכה. [עיין הערה קודמת]. ורש"י סבר, הואיל ומדאורייתא מועיל לחי לענין שבת אף במבוי מפולש, כמו כן מועיל לחי לגבי סוכה אף שמדרבנן אסור לטלטל בתוכו בשבת. ועיין בדברי הר"ן בסוגיין.

ביראות", שהם "דיומדין" [עמודים] בעלי זוית ישרה, שכל אחת מצלעותיהן אורכה אמה, ורואין כאילו הבור כולו מוקף ארבע מחיצות שלימות, ונעשה אותו מקום רשות אחת עם הבור. (111)

ואם סיכך על גבי אותם פסי ביראות, הסוכה כשרה מדין "מיגו דהוי מחיצה לשבת, הוי מחיצה לסוכה".

וצריכא לרבא להשמיענו את כל שלושת המקרים האלו:

א. אמרינן מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת.

ב. סיכך על גבי מבווי שיש לו לחי כשרה.

ג. סיכך על גבי פסי ביראות כשרה.

אף שבכולם הטעם משום מיגו, **דאי אשמעינן** רק את ההלכה של **מבווי** שיש לו לחי, היינו אומרים, דוקא בו מכשיר רבא, משום **דאיכא שתי דפנות מעלייתא**.

אבל גבי פסי ביראות, דליכא שתי דפנות מעלייתא, והחמירו חכמים שלא לטלטל במקום זה, ורק לעולי רגלים התירו, שלגביהם העמידו את הדין על דין תורה,

להחשיב את אותן פסי ביראות כמחיצות, **אימא לא** נאמר דין "מיגו", לפיכך צריך היה להשמיענו גם הלכה זו.

ואי אשמעינן פסי ביראות, היינו אומרים, דוקא שם יש להכשיר מדין מיגו — **משום דאיכא שם ארבע דפנות**, שהרי המקום מוקף מכל צדדיו.

אבל סיכך על גבי מבווי, דליכא שם ארבע דפנות — **אימא לא** אמרינן מיגו.

ואי אשמעינן הני תרתי — סיכך על גבי מבווי, וסיכך על גבי פסי ביראות, ולא היה משמיענו דאמרינן מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת, הייתי אומר, **מחמירתא** שבת לקילתא סוכה, אמרינן מיגו. **אבל מקילתא** סוכה **לחמירתא** שבת, **אימא לא** אמרינן מיגו, לכן **צריכא**.

שנינו במשנה: **ושחמתה מרובה מצלתה פסולה**.

תנו רבנן: דוקא אם חמתה מרובה מחמת סיכוך פסולה וכגון שהיה סככה מועט והשמש נכנסת דרכו, ולא אם היתה חמתה מרובה מחמת **דפנות**, כאשר נכנסת החמה דרכן, שאז הגם שחמתה מרובה מצילתה כשרה. (112)

111. מדאורייתא פסי ביראות כשרות בכל מקום, אלא שהחמירו חכמים ולא התירו רק לעולי רגלים לצורך השקיית בהמותיהם. ולצורך קיום מצות סוכה אוקמה אדאורייתא, כדי שלכל אחד תהיה אפשרות לקיים מצות סוכה. ולפי זה יש מקום להתיר אף במקום שאין בורות מים, שהרי מדאורייתא מחיצה גמורה היא, **ריטב"א** בשם הרי"ף.

אמנם ברש"י משמע שלא התירו אלא בשבת

עצמה, ובמקומות שפסי ביראות מתירין לענין שבת, דאז שייך לומר מיגו. ועיין מה שכתב הרמ"א סימן תר"ל.

ובערוך **לנר** הקשה: לדעת הסוברים שאין הפסי ביראות מתירין אלא בשבת, הא הוי סוכה שאין ראויה לשבעה, וסוכה שאינה ראויה לכל שבעת ימי החג פסולה, כמבואר להלן כג א?!

112. ובטעם הדבר כתבו הראשונים, שבסוכה

ורבי אליעזר, ואחרים, כולו סבירא להו: סוכה דירת קבע בעינן. (114) והיינו שצריכה הסוכה להיות ראויה לשימוש קבוע כבית.

רבי — דתניא, רבי אומר: כל סוכה שאין בה בשטחה ארבע אמות על ארבע אמות — פסולה, ושיעור בית לענין מזוזה ושאר דינים, ארבע אמות, כמבואר לעיל ג א.

רבי יאשיה — הא דאמרן, שצריך שיהיו הדפנות צילתן מרובה מחמתן. (115)

רבי יהודה — דתנן: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה — פסולה, ורבי יהודה מכשיר, אף שאי אפשר לעשותה עראי. ואף שאינו מחייב לעשותה למעלה מעשרים דוקא, למדה הגמרא שהיה רגיל רבי יהודה לעשות סוכתו כך, כדי שתהיה כדירת קבע. (116)

ורבי שמעון — דתניא: מנין דפנות הסוכה, שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח. רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח. ומפרשין לעיל: כי צריך

רבי יאשיה אומר: אף אם חמתה מרובה מחמת דפנות פסולה.

אמר רב יומר בר שלמיה משמיה דאביי: מאי טעמא דרבי יאשיה הסובר שאף המחיצות צריך שיהיו צילתן מרובה מחמתן?

דכתיב, "וסכת על הארון את הפרוכת". והרי פרוכת מחיצה היא, ובכל זאת קא קרייה רחמנא לפרוכת "סככה". אלמא, ללמדנו בא, שמחיצה כסכך בעינן. והיינו, שתהיה צילתה מרובה מחמתה. (113)

ומקשה הגמרא: ולדעת רבנן, שאין פסול חמתה מרובה בדפנות, מדוע קראה תורה לפרוכת סככה?

ומבאר הגמרא: החוץ, לומר דניכוף ביה פורתא, שיש לכופפה מעט למעלה כעין גג, דמחזי כסכך.

אמר אביי: רבי, ורבי יאשיה, ורבי יהודה, ורבי שמעון ורבן גמליאל, ובית שמאי,

או אחר, הוא לה שיטה, וקבלה היא ביד הגאונים ז"ל שאין הלכה כאחד מהם. והטעם, משום דאינם מודים זה לזה, וכל אחד מהם רבו החולקים עליו, ויחיד ורבים הלכה כרבים, אלא אם פסקו בגמרא מפורש כמוהו.

115. האחרונים תמהים, מנין לגמרא שסבר רב יאשיה סוכה דירת קבע בעינן, הרי טעמו הוא משום שהדפנות דיניהם כדין הסכך, וכמו דבעינן שלא יעשו מדבר המקבל טומאה ואין זה שייך לדין דירת קבע, הוא הדין דבעינן שיהיה צילתן מרובה מחמתן? ! ברכת יעקב סימן יט.

116. תוספות.

גדר החיוב הוא "תשבו כעין תדורו", ודרך דירת אדם ומקום מאכלו להיות פתוחים בו חלונות רבים, אבל לא תמצא שום דירה בעולם שגגה יהיה פרוץ עד שתכנס בו החמה מלמעלה. וצא ולמד מהיכלי המלכים, השקופים דרך קירות, וטומים דרך גגים.

113. המרדכי מביא בשם ראבי"ה, שהוא הדין שאין עושין מחיצה מדבר המקבל טומאה ומשאר פסולי הסכך, וראה מהרש"א, ובילקוט מפרשים.

114. קבלנו מרבתינו: כל מקום שאמרו בגמרא רבי פלוני ורבי פלוני כולו סבירא להו דין זה,

שתהיה סוכתו משמשת מחסה ומסתור מזרם וממטר, והיינו קבע כבית.

רבן גמליאל — **דתניא**: העושה סוכתו **בראש העגלה** שאינה קבע, לפי שהעגלה עוברת כל הזמן ממקום למקום, או **בראש הספינה** שהוא מקום גבוה מאוד, והסוכה חשובה לרוח הים שביכולתה לעוקרה ממקומה, ⁽¹¹⁷⁾ **רבן גמליאל פוסל**, כיון שסוכה דירת קבע בעיניו. ורבי עקיבא מכשיר.

בית שמאי — **דתנן**; מי שהיה ראשו ורובו בסוכה, ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין שאין הסוכה ראויה לשימוש כבית, כי אין שולחנו נכנס לתוכה, ⁽¹¹⁸⁾ ובית הלל מכשירין.

רבי אליעזר — **דתנן**: העושה סוכתו כמין צריף שאין לה גג הניכר לעצמו, אלא עושה דפנותיה כמין משולש גדול, או שסמכה לכותל סמך קנים ארוכים לכותל כמין משולש, **רבי אליעזר פוסל** סוכה זו לפי שאין לה גג, ואינה נאה לדירה, וחכמים מכשירין.

אחרים — **דתניא**, אחרים אומרים: סוכה העשויה כשוכך שהיא עגולה — פסולה, לפי שאין לה זווית, ואינה נוחה למגורים.

אמר רבי יוחנן: סוכה העשויה עגולה ככבשן, אם יש בהקיפה מקום כדי לישב בה סביבות היקפה מבפנים, עשרים וארבעה בני אדם, בידוע שיש בשטחה שיעור הכשר סוכה, והרי היא כשרה. [רבי יוחנן לא סבר כ"אחרים", שפסלו סוכה עגולה, היות ואין לה זוויות⁽¹¹⁹⁾].

ואם לאו פסולה.

ומבאר הגמרא: כמאן סבר רבי יוחנן, המצריך סוכה כה גדולה, ולא הכשיר סוכה שרוחבה שבעה טפחים?

בהכרח שהוא סובר כרבי, דאמר: כל סוכה שאין בה ארבע אמות אורך על ארבע אמות רוחב, פסולה. שהרי לא מצינו בדברי התנאים דעה המחמירה יותר ממנו, בשיעור הנצרך להכשר הסוכה.

ותיקשי, הרי גם לדעת רבי לא יתיישבו דברי רבי יוחנן, כי אפילו לדעת רבי לא צריך שתהיה הסוכה כה גדולה.

וטוענת הגמרא: מכדי, הרי, גברא באמתא יתיב, מקום ישיבתו של אדם הוא אמה, ואם

סוכה קטנה אלא משום גזירת חז"ל?!

119. בגמרא לעיל נתבאר, שסוכה עגולה כשוכך פסולה לדעת אחרים, הואיל ואין לה זווית ואינה נוחה למגורים. וכתב רש"י, שרבי יוחנן לא סבר כאחרים, ומשום כך הכשיר סוכה העשויה ככבשן.

אבל הערוך לנר כתב לחלק, שדוקא בסוכה קטנה שאין בה אלא שבעה טפחים פסלו אחרים את הסוכה כאשר אין לה זווית, לפי שאינה נוחה

117. כן פירש רש"י. והקשו התוספות: אף בספינה היה אפשר לפרש שפסולה משום דניידי? והתוספות בדף כא ב כתבו, דשאני ספינה דאורחיה בהכי, ונחשבת היא כדירת קבע למרות שהיא נעה ונדה.

118. לדעת הר"ף [הובא לעיל ג א] שטעם הפסול לבית שמאי אף בסוכה קטנה הוא שמא ימשך אחר שולחנו, יש להבין מנין מוכיחה הגמרא דסוכה דירת קבע בעיניו, והרי טעם פסול

תאמר שיש בהיקפה של הסוכה כדי ישיבת עשרים וארבעה בני אדם, נמצא היקפה של הסוכה העגולה עשרים וארבע אמות.

מהיקף העיגול. ואכן בעיגול, אם הקוטר הוא ארבע אמות, יהיה היקף העיגול שתים עשרה אמות.

אבל בריבועא, בעי טפי.

דהיינו, כדי להקיף רוחב מסויים בצורה של ריבוע, יש צורך בהקף גדול יותר מאשר הקף אותו רוחב בצורה של עיגול.

כי רוחב העיגול הוא רק באמצעו, ואילו הריבוע, יש לו קוי רוחב מכל צדדיו. ולפי רבי, צריך שתהיה הסוכה רחבה ארבע אמות מכל ארבעת צדדיה, (122) ולכן, לא די בהיקף שתים עשרה אמה.

אך עדיין טוענת הגמרא: גם אם כדברך, שלא מספיק היקף של שתים עשר אמות, עדיין יש להקשות, מדוע צריך היקף כה גדול של עשרים וארבע אמות?

והרי קיימא לן, כל שיש בהקיפו שלשה טפחים, יש בו רוחב טפח. (120)

ואם כן, לדעת רבי, הסובר ששיעור רוחב הסוכה הוא ארבע אמות, הרי, לכאורה, בהיקף של תריסר אמות בלבד פגיו! (121) שהרי רוחב הסוכה הוא ארבע אמות, וכאשר נכפיל אותו פי שלוש כדי לקבל את היקפו, נמצא שהוא שתים עשרה אמות בלבד.

א-פ מתרצת הגמרא: הני מילי, הכלל האומר "כל שיש בהיקפו שלשה טפחים, יש בו רוחב טפח" הוא רק בעיגולא. כי רק קו הרוחב של עיגול [הקרוי "קוטר"], הוא שליש

למגורים, אבל בסוכה גדולה שיש בה מקום ברוח, יודו אף הם שיש להכשירה. וכן מדויק משינוי לשון הגמרא, דבמימרא של אחרים נקטה הגמרא: "סוכה העשויה כשוכך", ומשמע שטעם הפסול הוא הואיל וקטנה היא כשוכך, ואילו בדברי רבי יוחנן נקטה הגמרא, "סוכה העשויה ככבשן".

120. כתב הרמב"ם [הלכות עירובין פרק א]: הכלל שאמרו חכמים, "כל שיש ברוחבו טפח יש בהיקפו ג' טפחים", הוא שלא בדקדוק כל כך, אלא יש מעט יותר.

והוסיף המשנה ברורה [סימן שעב שער הציון ס"ק יח], כי אף ששיעור זה אינו מדויק כל כך, אחר שסמכו חכמים על שיעורים אלו לגבי כל הדינים שבתורה אין לדקדק בזה יותר, מפני שקשה לצמצם את העודף. והוסיף, דשמא היה מקובל להם מסיני שיש לסמוך על

השיעורים האלו אף בשיעורי תורה, ומכל מקום, לגבי הלכות דרבנן ודאי אין להחמיר ולדקדק יותר, לפי שכך היתה תקנתם מתחילה לחשב את השיעורים על פי כללים אלו.

121. ואין לומר, שלדעת רבי יוחנן שיעור רוחב הסוכה הוא שמונה אמות, שהרי אפילו בית ממש, שיעורו לכל דיניו [מזוזה ועירוב] הוא ארבע אמות, כמבואר לעיל ג ב, ריטב"א.

122. והוכיח מכאן הערוך לנר שצריך שיהיה שטח הסוכה באורך ארבע אמות על רוחב ארבע אמות ממש, ולא די בכך ששטח הסוכה יהיה כשיעור אשר יש בו כדי לרבע ארבע אמות, כגון, סוכה שהיא צרה וארוכה. ועיין לעיל דף ג א, תוספות ד"ה לא, ובמה שציינו שם מדברי המגן אברהם, והט"ז, סימן תרלד.